

Plattåtak

På Johanni var det tal om när **plattåtak** sattes på i Hindersby. Det är takplattor (oftast röda) av asbest omkring 50×50 cm. Den här sommaren satte vi om vårt plattåtak så det blev en 10 cm luftspalt under. Detta för att hindra värmen nerifrån som kunde smälta snön ifall det låg en halv meter lös snö på taket.

Lös och luftig snö isolerar bra och fastän det var riktigt kallt ute så smälte det understa lagret av värmen nerifrån. Smältvattnet rann ned till takkanten men frös där till i den kalla luften så att det bildades en isvall. Bakom isvallen samlades mera smältvatten till en sjö som sedan rann ned i huset. Takbeläggning är ju konstruerad så att vattnet skall rinna nedåt men håller inte tätt då vattnet blir liggande.

På gamla hus är övre våningens innertak ofta spikat direkt i **vasana** så att det bara ryms omkring tio cm spånor under yttertaket och värmen läcker uppåt. Enda möjligheten att bryta värmeströmmen är att sätta en ventilationsspalt ovanför vasana men under yttertaket. Vi skruvade battingar utanpå pärttaket i vasana och satte det nya takets underlag på battingar tvärs över vasana så det blev 10 cm luftspalt. På de längsgående battingarna skruvade vi takfaner 15 mm och utanpå den sattes de gamla plattorna tillbaka.

Nu är det ju hysteri kring asbest. Först struntade alla i asbestens farlighet och sedan blev alla hysteriska. Faktum är att asbest bara är farlig då fibrerna lösgöres och kommer i andningsluften. Man bör alltså inte riva asbest så att plattorna bryts sönder utan man bör försiktigt ta loss dem hela. Och det gick bra på taket för de var bara spikade i pärtorna med långa galvaniserade spikar som ofta inte ens hade rostat. Av många hundra plattor var bara ett fåtal sönder. Mest hade de spruckit vid åsen där man hade gått på taket för att sota eller installera antenner.

Eternit (som plattorna kallades) behandlas i tidskriften Byggnadskultur 1.18 som finns i Gamla folkskolans bibliotek (mötesrummet). Där behandlas all sorters tak – hela numret har tak som tema. Dessutom finns det en kort artikel om eternittak på Svenska byggnadsvårdsföreningens nätsida:

<https://byggnadsvard.se/lagga-om-eternittak/>

Pärttaket var i fint skick under plattorna. Bara på ett ställe i vinkeln var det litet sämre. Det är byggt 1930 då husets andra våning byggdes (se nedan).

Nedan huset med plattåtal 1964.

Och de gamla plattorna skruvas upp igen.

Nyligen pratade jag med Bosas Börje som hade hört att det efter kriget åkte omkring en takläggare som spikade upp asbestplattorna på hustaken. Han bodde i huset medan han lagade taket.

I farsans bokföring hittade jag en anteckning att han hade köpt asbestplattorna den 19 juli 1949. Jag var för liten för att minnas plattspikandet men jag har hört berättas att jag var mycket medveten om vårt nya fina plattåtak.

Eftersom jag var ett "livligt barn" så hade famo all orsak att gräla på mej och en gång sa hon:

"Åm du int e snellär så sleppär Jesus ein stoorär stein i huvu opa de !"

men jag svarade bara morskt:

"Int djär he någa för vi haar plattåtak ! "

Dagens uppfostringsmetoder är olika men barnen ungefär lika omöjliga ...

Det gick långsamt fram men det gick ändå fram

Det har gått långsamt fram men nu är i alla fall golvet i lärarens arbetsrum klart (utom de sista rambräderna) och därmed är alla rum i gamla folkskolan i bruk. Det var duschrum för skolbarnen och det har varit mest arbete att få det tillbaka till ursprungligt skick. Vi rev allting ända fram till stockväggarna och började på nytt. Golvet som hade gjorts om till cementgolv rev vi dock inte utan satte ett trägolv utanpå.

Problemet var att duschrummets golv hade lutning mot golvsilen och det var det värsta arbetet att kila upp underlaget så det blev jämnhögt. Att sätta dit golvbräderna var enkelt jämfört med det eländiga kilandet.

Det var inte möjligt att höja mycket på golvet från cementen uppåt så det blev ett underlag enbart av bräder (22mm). Dessa måste stödas med 40-50 cm mellanrum. Cementgolvet var stadigt men det blev en mängd kilar som fästes vid underlaget med spikproppar.

Först sattes en ram runt hela golvet efter det att de gamla avloppen pluggats. Det var inte så enkelt eftersom de måste kapas jäms med cementen. Då togs alla muffar bort och vanliga proppar passade inte. Men på nätet hittade jag proppar för raka rör. Det var gummitätningar som passade innerdiametern på avloppsrören. Dessutom var avloppet byggt på den tiden då rören hade en annan dimension än idag så det tog en massa tid

att hitta rätt proppar.

Golvsilen togs bort helt och röret proppades. Hålet efter golvsilen tätades med cement för att hindra gnagare att komma in den vägen.

Sedan sattes en ram av 15 cm bräder runt golvet och ställdes in till rätt höjd med vattenpass och rakskiva. Det var ett besvärligt arbete för cementen var ganska ojämn utmed väggarna. Då bräderna spändes fast med spikpluggarna så visade det sej att de blev sneda så de måste huggas och hyvlas.

Då underlaget var klart så kunde man sätta dit golvramen (frisen) runt golvet. Det är vissa fördelar med ram även om den inte är absolut nödvändig. Man kan lättare ta upp golvet på nytt genom att ta bort ramen först. Och så är det ganska snyggt med en ram. Märkväl att underlaget är 3-4 cm innanför ramen så att det stöder ändarna på golvbräderna.

Sedan sätter man grålumpapp mellan underlaget och golvbräderna för att undvika knarr och få bättre dämpning. Plast skall man INTE sätta i golvet (eller någonstans överhuvudtaget) för fukten måste kunna luftas uppåt. Annars kan man lätt få hela golvet att ruttna. Ramen fästes bara på två sidor i början så man kan sticka in golvbräderna i sponten. Först då alla golvbräder är på plats så läggs de två sista delarna av frisen.

Snabbaste sättet att tillverka remsor av grålumpapp är att såga av rullen.

Spikpropparna sätts in genom bräderna genom att man borrar hål med en cementborr genom bräderna då kilarna är klara. På det här sneda golvet måste man ha fyra olika längder på propparna (60, 80, 100 och 120 mm) så att de var minst 4 cm inne i cementen. Om de är för långa så går de genom cementen och håller inte fast. Först borrar man hålen och kontrollerar med en spik att det säkert är tillräckligt djupt (proppens längd + 1 cm). Sedan tar man bort spiken ur proppen och knackar ned proppen försiktigt och till sist slår man i spiken i proppen. Man bör slå i den ordentligt så den "drar" och gärna går nån mm in i brädan.

Sedan rullas pappremorna ut och nitas fast i ändarna. I den här skedet kan man ännu reglera höjden på underlaget litet genom att sätta in extra pappremor om det är för lågt eller hyvla litet om det är för högt. Det är nämligen svårt att få kilarna exakt rätt för spikpluggarna drar ned bräderna litet då de slås i och man vill inte gärna ta bort dem på nytt även om det är möjligt.

Nu kan man såga av golvbräderna och sätta in dem i sponten. Frisen skall ha fjädern inåt där man börjar lägga golvet (längst uppe i bilden ovan) för man skruvar fast golvbräderna snett genom fjädern. Noten skall vara inåt i ändan på golvbräderna (tillvänster i bilden ovan). Fjädern är den utstickande delen och noten är skåran. Golvbräderna har spont i ändan också och man skall kapa bort den ända som har not men spara den ända som har fjäder. Detta för att man då golvet är lagt skall kunna fräsa ny not i den avsågade ändan och därefter lägga den sista delen av frisen med fjädern i den frästa skåran.

Golvbräderna knackas ihop med hammare och korta bitar av ett golvbräde. Man får absolut inte slå direkt mot fjädern. Det går inte att spänna ihop golvbräderna utan de måste knackas ihop. Det beror på att friktionen är lättare att överkomma med slag än med spänning. Bara om någon bräda är krokig så kan den behöva spännas. Man står på brädan då den knackas in i sponten

och skruvar fast den utan att stiga bort. Då kan den inte studsas ut ur sponten på nytt lika lätt. Jag har borrarat för skruvarna för även om det är självborrande skruvar så är det mindre risk för sprickor om man borrar före.

Kom ihåg att sätta kilar mellan ram och vägg så att frisen inte spänns mot väggen då man knackar in golvbräderna i sponten. Det måste finnas 1 cm luft mellan fris och vägg. I bilden ovan fungerar yxan uppe till höger som kil och stöd för frisen.

Golvbräderna kan gärna sågas av med en kapcirkel som ger raka ändar i rätt vinkel. Sätt stöd under brädan så den är på samma höjd som sågbordet.

Det har varit bråttom med skogsarbetet och blivit ganska litet tid över för golvläggandet – bara någon kväll då och då. Sist och slutligen var skogsvintern bra fastän den började sent. Efter en dag i skogen så krokmar gubben lätt och blir kvar på soffan. Men golvet blev i alla fall (nästan) klart.

För att återvända till “Det gick långsamt fram” så är det en gammal sjömansvisa från 1800-talet och kallas också “Från Engeland och Skottland” eller “Den gamla briggen”. Den lär finnas i ett femtontal skillingtryck. Jag hörde den nån gång som liten och den har fastnat i minnet. Man kan lyssna på den på

Texten är litet annorlunda nedan men som med gamla

traditionella visor så finns det en mängd olika versioner.

1. Från Engeland till Skottland
där seglade en brigg,
å ruttna var dess master
å trasig var dess rigg.
Vad de gick långsamt fram
men de gick ändå fram!
Vi hurra för den resan
när vi kom till Köpenhamn.

2. Kompassen ombord,
den har vi aldrig haft,
vi segla efter böljorna
å skepparns gamla hatt.
Vad de gick långsamt fram...

3. Lanternan ombord
den har vi aldrig sett,
förutom den som satt uppå
kaptenens näsespets.
Vad de gick långsamt fram...

4. Vi hade inga segel,
vi hissade en särk,
å aldrig hade folket sett
ett sådant underverk.
För de gick långsamt fram...

5. Vi hade ingen styrhytt,
de va ett veaskjul,
å ratten den va gjord utå
ett spinnerockahjul.
För de gick långsamt fram...

6. Å en gång i veckan
så skulle vi ha gröt,
så feck vi åv den mjölken
som uti Nordsjön flöt.

Vad de gick långsamt fram...

7. Å en gång i veckan
så skulle vi ha kött,
de feck vi av den suggan,
som av misströstan dött.
Vad de gick långsamt fram...

8. Vi hade ingen flagga,
men de geck bra ändå,
vi hissa upp vår styrman
sen vi klått´en gul och blå.
Vad de gick långsamt fram...

9. Kaptenen ombord
han va en märklig man,
ibland stod han på däck å skrek:
"I hela fridens namn,
va de går långsamt fram
– men de går ändå fram!"
Vi hurra för den resan
när vi kom till Köpenhamn.

Takfärgen flagnar

Så var det åter dags för Medåkersfärden. Huset står kvar och fungerar bra men takfärgen flagnar med allt större fart. Tyvärr har huset låtsastegel i **skryttad** plåt som är målad med den fina "hållbara" fabriksfärgen ... Det är ungefär på 90-talet som plåttaket sattes på så hållbarheten är ungefär 25-30 år (mindre om man börjar räkna till flagandets början). Nu kan man ju inte måla om dessa fabriksmålade plåtar så räkna med att taket måste bytas med 20-25 års mellanrum om ni vill ha det målat i sin helhet.

Det positiva är att den gamla plåten är tjock och har god galvanisering så jag tänker låta den eländiga fabriksfärgen flaga bort helt och hållet. Det är värre med nya plåtar som har en hälften så tjock plåt och usel galvanisering. Taket ser inte vackert ut just nu men det får man leva med och plocka flagor hela tiden.

Det är bara sydsidan som flagar medan nordsidan är ganska snygg än. Samma fenomen syns på gamla folkskolan men där är plåten ännu tjockare och bättre. Det var riktigt problem att få hål i den då vi skulle mura den nya **piipån**. På skolan börjar taket också ha en jämn färg (galvanisering) för nästan all färg är borta. Jag vet inte när det taket är lagt men tippar på början av 80-talet.

Allting blir bara sämre och det säljes rena skräpet som sättes i stället för gammal tjock plåt av god kvalitet. Det är inte bara fönstren som folk luras att byta till rent skräp.

Gamla fönster bättre än nya

Som fortsättning på vår fönsterkurs så hänvisar jag till Byggnadskultur 1.17 som har ett helt nummer om gamla fönster. Byggnadskultur är Svenska byggnadsvårdföreningen tidskrift och finns på byggbiblioteket på gamla folkskolan. Där finns också

en kopieringsmaskin om man vill ta någon kopia.

En ny dansk undersökning visar att gamla fönster är bättre än nya. Man har presenterat fem punkter:

1. De gamla fönstren passar bättre in i husets arkitektur än nya. Även de måttbeställda nya fönstren är sällan likadana som de gamla utan ger ett annorlunda intryck.
2. De gamla fönstren håller längre än de nya. Att de nya materialen skulle vara hållbarare är en myt (eller ren lögn om man så vill). Isoleringrutorna har en livstid på 20-30 år medan gamla fönster har hållit i hundratal år utan annat underhåll än en lätt ommålning.
3. Energieffektivitet påstås var bättre för nya fönster men den danska undersökningen visar att man med enkla metoder och utan att förstöra fönstret kan få bättre energieffektivitet än med nya fönster.
4. De gamla fönstren är enklare och billigare att underhålla än nya. De nya skall vara "underhållsfria" men det är en omskrivning av "omöjliga att underhålla". Nya fönster börjar efter en tid att läcka och isoleringsgasen mellan glasen läcker ut och kondens kommer in. Det ser vi tydligt på Ribackhuset som byggdes 1977. Då kan man inte reparera fönstren utan de måste bytas (åtminstone glaskassetterna).
5. De nya termoglasen har en otrevlig egenskap att hindra radiovågor vilket betyder att man inte kan tala i mobiltelefon inomhus ifall fältstyrkan är dålig. Termoglas har nämligen ett riktigt tunt lager metall fäst vid glaset. Det hindrar värmestrålning från att gå ut men det hindrar också radiovågor.

I Byggnadskultur 1.17 finns en grundlig beskrivning av skillnaderna i gamla fönsters bågar och spröjsar som är väldigt smäckra och eleganta (men ända starka). I ett gammalt fönster täcker spröjsen bara 2,5 cm åt alla håll ! Om man ser rakt emot de nya fönstrens pålimmade spröjsar så är de också 2,5 cm men genast då man ser litet snett genom fönstret så

täcker de upp till 5 cm. Men de pålimmade spröjsarna brukar ramla bort efter ett antal år. De nya fönstren med genomgående spröjsar har 3,5 cm bredd rakt framifrån och omkring 6 cm från sidan så de blir betydligt klumpigare. Det beror på att de har dubbla glas i en kasset.

Ifråga om hållbarhet så måste man inse hur fönstervirket valdes förr. Man gick ut i skogen och valde ut kvistfria och raka tallar som sedan ringbarkades så att tallen började samla kåda och impregnerade virket. Det fick sedan stå i upp till sex år innan det högs ned och sågades. Virket skulle lufttorka i skugga i två år efter det. Det virke som sedan användes till fönster var otroligt starkt och det riktigt skär i hjärtat då dumbommar kastar bort dessa fönsterbågar eller bränner upp dem. Så fina bågar tillverkas inte mer. De kan hålla i hundratals år med litet målning då och då (om man inte använder plastfärg för då stängs fukten in och träet ruttnar).

I motsats till dessa så har nya fönster en kort hållbarhet. Isoleringsfönstren består av två glas med isoleringsgas emellan. Problemet är att tätningen mellan rutorna inte håller så värst länge. Speciellt solsken sönderdelar de plastmaterial som används. Och då tätningen ger upp så måste man byta hela kassetten – ofta hela fönstret. Det blir mycket dyrare än att nån gång måla om fönstret och reparera kittet.

Energibesparing används ofta som den viktigaste orsaken till att man måste byta ut fönstren – men stämmer det? För det första så måste man sätta besparingen i rätt perspektiv. Fönstrens andel av klimatskalet på ett hus är bara kring 15 % och besparingen då man går från tvåglasfönster till isolerglasfönster bara mellan 4 och 8 %. Om man byter glaset i innerfönstret till lågmissionsglas så får man pengarna tillbaka på 9-18 år men om man byter till fönster med glaskasset så tar det 32-36 år. Och då måste allting bytas igen så det blir aldrig lönsamt. Dessutom måste man kanske gå ut ur huset för att tala i mobiltelefon efter bytet.

Enligt de danska metoderna för energieffektivisering av gamla fönster så gav ett vanligt gammaldags fönster med dubbla glas (inner- och ytterfönster) ett energital på 118 kWh per fönster (värmeförlust räknat i kvadratmetrar och år) medan första generationens termoglas i ett nytt fönster var **sämre** och gav 160 kWh värmeförlust. Nya fönster med isolerglaskassett ger 73 kWh. En komplettering av ett gammalt fönster med en isolerglaskassett i innerbågen ger dock ett energital på 55 kWh och vill man absolut vara extrem så kan man sätta in en isolerglaskassett med dubbla metallskikt i stället för innerbåge och kommer då ned till 18 kWh men det är det knappast värt med tanke på att väggarna då börjar vara sämre. Isolerglaskassetter kan inte ha genomgående spröjsar heller. Poängen är att det i inget fall är nödvändigt att byta hela fönstret av någon som helst orsak ...

Troligen är den allra förnuftigaste förbättringen att bättra på kittet, måla och täta innerfönstret ordentligt. Täta däremot **inte** ytterbågen så att den inte kan ventilera mellanrummet för då blir det kondens. Man kan täta hela ytterbågen om man lämnar bort tätningen på en liten bit. Och så skall man inte glömma att täta mellan karm och vägg ... Använd **INTE** plast- eller gummifogskum utan hellre lin- eller hampadrev (som bör vara tjärat i stenhus). Mineralull bör inte heller användas för det är inte hygroskopiskt som lin och hampa. Hygroskopiskt betyder att det både tar emot och avger fukt.

Det finns ännu mycket mer om fönster i det senaste numret av Byggnadskultur (1.17) men mera därom senare.

Varde ljus !

Arbetsrummet på gamla folkskolan har varit utan belysning sedan jag plockade bort lysröret för att måla taket. Nu finns där belysning igen men inte lysrör. Lysrören är dåliga, miljöfarliga och vissa människor kan inte vistas i rum med lysrör. Jag hade en kollega i Otnäs och vi kunde inte ha lysrören tända då han var där för han fick en eländig huvudvärk.

I stället finns det en vit globlampa av gammaldags "skolmodell". De gav inte så mycket ljus med glödlampor men nu finns det LED-lampor som har en ljusstyrka motsvarande tre 60 W glödlampor. Ända drar de bara 20 W vilket gör att de kan sättas i så gott som varenda lampkupa. Glödlampor blev ju heta och det fanns ofta begränsningar på 60 eller kanske bara 40 W. De nya LED-lamporna kan ha samma färg som en glödlampa. Jag har börjat köpa Aירים LED-lampor som har tre års garanti för de billigaste LED-lamporna höll ibland inte ens lika länge som en vanlig glödlampa fastän reklamen lovade 20 år (?).

Intressant nog finns de starka Airam-LEDdarna att köpa i Borgå – åtminstone på Motonet. Men på många ställen säljes ännu de svaga lamporna som bara har 470 lumen (810 lumen motsvarar 60W glödlampa). De starkaste är på 2450 lumen och kostar kring 20 euro.

Belysning är en kinkig sak. Man vill gärna ha bra belysning men att bara byta till starkare lampa hjälper inte alltid. Det är viktigt att man inte blir bländad och då har lampans placering och lampkupan största betydelsen. Oftast placeras en lampa mitt i taket för allmänbelysning och så har man skilda lampor där man arbetar. Vägglampor är bra om de ger indirekt ljus från väggen men de får inte lysa rakt i ögonen.

Vi fick en grundlig redogörelse av Christine Grandell om lamporna som hon minns dem då hon ännu bodde i gamla folkskolan. Lampan nedan var skrivbordslampa men hon minns att skärmen var grön eller blå.

Det är en så kallad Strindbergslampa och de finns att köpa på Blocket. Då vi åker till Medåker i april så skall jag försöka få tag i en sådan.

Lampan i köket hade "pärlor" runt skärmen. Själva lampskärmen finns inte mera men Christine har "pärlorna". De är inte helt ovanliga på Blocket de heller.

Taklamporna var enkla skärmar (inte kronor) men skärmarna finns inte kvar.

Brandmuren i lilla salen är nu målad en gång men borde kanske strykas en gång till. Efter moget övervägande lät jag bli att fästa en skiva utanpå den. Då den är målad så stör det inte så mycket att skivan saknas. Det kommer dessutom ett draperi just där bara jag får skenan uppskruvad.

En rullgardin måste ännu sättas tillbaka men det behövs en fanérbit som fäste för skruvarna hamnade precis mitt i ett såt på stockväggen (ett såt är fogen, springan mellan två stockar).

Då jag blötte bort de tapetrester som fanns på brandmuren så fanns under dem Hufvudstadsbladet från 18 maj 1960 (Eugen Grandells) så nu vet vi precis när man satte tapet på brandmuren. Då var kakelugnen i hörnet riven och värmen kom från pannan i nya skolan.

Det var ju inte så länge sedan. Då gick jag på tredje klassen i mellanskolan i Lovisa och minns mycket väl krisen som omnämns i artikeln.

Nu skall nätanslutningar installeras i lilla salen. Jag har redan beställt en router (också trådlös) som borde ge en hastighet på 1400 Mbit/s (betydligt lägre i verkligheten) och

dessutom en switch med 24 anslutningar och kablar. Det behövs knappast 24 men priset var just inte högre för den. Om ett par veckor borde det gå att surfa för fullt i lilla salen.

Då kan man säga att det rummet är färdigt.

Lilla salen och arbetsrummet målade

Regnslasket för en vecka sedan hade den positiva effekten att jag lämnade skogsarbetet (jag var genomblöt) och började måla i gamla folkskolan i stället. Först målade jag väggarna i arbetsrummet och av bara farten fortsatte jag med lilla salen.

På dataskärmen syns färger mycket dåligt och de är nästan alltid fel. Ovan ser man i alla fall att de vita väggarna blir målade ljusgula (Linus emulsionsfärg). Det har också varit så mulet att man inte riktigt vet hur färgen egentligen ser ut. Men med vårsolen skall det väl bli uppenbart.

I lilla salen har väggarna varit illgula med en färg som skriker och hoppar en i ögonen. Men så var det på 80-talet. Väggarna i slöjdsalen är ännu värre. Rent ut sagt vidriga.

Här syns skillnaden mycket bättre. Den nya färgen är inte så svag som det verkar på bilden men nu kan man sitta där utan att bli illamående åtminstone.

Man tyckte att det bara var att dra på den nya färgen men där fanns en hel del som måste bort först. De gamla vattenradiatorerna gick bra att ta bort men rören var värre. Först då vi med brorsan på två man hand använde två stora rörtänger med förlängning på skaften så kom de bort. Ytterväggen är nu alldeles slät.

Bara färgen har torkat så kan vi sätta tillbaka bokhyllorna och sedan kan man äntligen hämta böcker och sätta in. Det finns stora mängder böcker från Hindersby skolas gamla bibliotek som nu förvaras i Lokaaln och hemma hos folk.

Nu kan jag också installera nätanslutningar i lilla salen. Tanken är att ha 16 uttag (eller mer) samt trådlös anslutning (som är långsammare). En hel del saker har stått stilla på

grund av målandet men nu är det klart och det är bara att börja använda lilla salen – efter städning.

Vi har alltså använt Linus vattenlösliga emulsionsfärg som är linoljebaserad. Den är mycket lätt att dra på och rulle går utmärkt. Den torkar fort, tål värme och går bra att lappa om det behövs. Man köper vit grundfärg och blandar i pigment som kommer i påsar. Det går bra att reglera hur mörk färgen blir genom att minska eller öka pigmentmängden.

Åtgången var stor på grålumppappen i arbetsrummet men det gick ganska litet åt till att måla lilla salen som hade målade gipsskivor från förut. Inte ens två liter behövdes för lilla salen.

Lilla salen är klar (även om det finns småsaker som kunde förbättras) men i arbetsrummet skall det läggas trägolv. Virket finns i slöjdsalen men nu blir det skogsarbete så golvet får vänta på våren.

Livlig lördag

Under långa tider händer inget och så händer allting på en gång som i lördags. Det var nyrågsgröt på Kycklings och både smedjan och torpet var öppna i Hindersby.

På Kycklings kokades nyrågsgröt och tillika var det äppelutställning.

Det blev riktigt kö till grötgrytan ett tag.

och till äppelbordet

I Hindersby var smedjan öppen internationella byggnadsvårdsgården till ära.

Ässjan var igång och det bjöds på kaffe och munk för en billig penning. Likaså på torpet.

I torpets rökbastu eldades en ugn i början men bastun var riktigt varm ännu efter många timmar. Rökbastun är en fin uppfinning som förtjänar att tas till heder på nytt. Man måste elda i god tid men sedan kan man bada i lugn och ro. Dessutom blir badena mycket mjukare. Det fräser inte då man kastar på eftersom den stora stenmängden inte är så het även om den magasinerar stora mängder värme.

Det som saknades var gamla folkskolan men det var lika så bra för många åkte redan nu mellan tre olika ställen. Senare i höst kommer folkskolans tur.

Ny kamin i gamla folkskolan

Idag bar vi med Göran in den nya kaminen i gamla folkskolan. Den kommer från Vestlax i Kimito och vi har fått den av Christine (Grandell) och Gunder. I förrgår hämtade vi den då vi kom från Sverige. Som av bilden synes så är den betydligt större än den gamla kaminen.

Gunder berättade att den funnits i Vestlax byahus men såldes efter en reovering. Gunder och andra köpte den och nu har vi fått den.

På luckan står det att kaminen är tillverkad av "Veljekset Friis Oy Kokkola" och är modell No.2. På nätet kan man se att firman var aktiv 1885-1968 och som mest hade 700-800 anställda. De tillverkade kaminer och kyrkklockor och gjutna gravvårdar mm.

Kaminer av den här typen användes ofta i kyrkor och bönehus. De ger mycket värme snabbt och behöver inte magasinera värmen eftersom församlingen åker hem om ett par timmar. Den passar alltså bra i slöjdsalen. Grundvärmen sköter värmepumpen om men en ordentlig brasa i den stora kaminen borde snabbt få upp temperaturen fastän salen är stor. Den går att elda med halv meters klabbar och det ryms mycket bränsle i den.

Först måste emellertid ett nytt hål tagas upp i pipan betydligt högre upp än det nuvarande och ett anslutningsrör sättas in. I höst skall vi prova kaminen och under vintern testa hur man skall elda i den. Den lilla kaminen tänkte vi flytta till virkesförrådet som kan bli ett litet slöjdrum.

Föreningen tackar Christine och Gunder på det hjärtligaste !

Öppna dörrar 16 juli – byggnadsvård: innerväggar

Gamla folkskolans vänner ordnar förevisning av hur man kan tapetsera innerväggar med **grålumppapp**. Det är billig tjock och mjuk papp av returpapper. Finns att köpa bland annat på Byggmax i Borgå. I jämförelse med skivor och tunna tapeter så ger den en mera levande, mjuk yta och om man river pappen i bitar 50×50 cm så får man ett svagt mönster på väggen.

Man bör riva pappen för det är mycket svårt att klippa och skära den rakt och besvärligt att sätta upp. Med rivna kanter som överlappar 1-2 cm så är det bara att smocka dit bitarna och det ser bara bättre ut om de är litet oregelbundna. Kanterna spärrar dessutom inte ut om de är rivna (man skall stryka duktigt med lim också utanpå).

Det går att tapetsera utanpå papprutorna eller så kan man måla. Vi har goda erfarenheter av Linus väggfärg (linoljebaserad, vattenlöslig emulsionsfärg utan lösningsmedel). Den torkar snabbt och ger en matt yta. Lätt att måla och att lappa. På grålumppapp måste man måla två gånger för pappen är starkt sugande.

Så här ser det ut då lapparna är klistrade:

Uppe och till höger har limmet ännu inte torkat. En närbild av väggen:

Rutmönstret syns ganska tydligt. Men om man tapetserar över med starkt mönstrad tapet så försvinner rutorna nästan helt. Se närmare om arbetet på Innerväggar med grålumpapp.

Öppna dörrars dag på gamla folkskolan lö 16 juli

Gamla folkskolans vänner i Hindersby rf. håller

ÖPPNA DÖRRARS DAG på Gamla Folkskolan i Hindersby

lördag 16.7 2016 kl 12-18

Hindersbyvägen 559B, Hindersby, Lappträsk

Presentation av tapetsering med grålump-papper och övrig byggnadsvård. Se Innerväggar av grålumppapp.

Lopptorg till förmån för Gamla skolan.

Kom med eget lopptorgsbord, utan bordsavgift!

Kontaktuppgifter: Inga Vickholm tel 040-5517324